

Vlaams
Parlement

ingediend op **1217** (2016-2017) – Nr. 1
29 juni 2017 (2016-2017)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur,
Inburgering en Stedenbeleid
uitgebracht door Peter Wouters

over het Smart Flanders-programma

Samenstelling van de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid:

Voorzitter: Mercedes Van Volcem.

Vaste leden:

Sofie Joosen, Bert Maertens, Marius Meremans, Willy Segers, Nadia Sminate, Peter Wouters;
Bart Dochy, Michel Doomst, Ward Kennes, Koen Van den Heuvel;
Marnic De Meulemeester, Mercedes Van Volcem;
Kurt De Loor, Els Robeyns;
Ingrid Pira.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Paul Cordy, Andries Gryffroy, Lies Jans, Kris Van Dijck, Karim Van Overmeire;
Jan Durnez, Martine Fournier, Katrien Partyka, Joris Poschet;
Lydia Peeters, Bart Somers;
Jan Bertels, Yasmine Kherbache;
Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Chris Janssens;
Christian Van Eyken.

INHOUD

1. Toelichting door Nils Walravens	4
1.1. Context	4
1.2. Bottomline Smart Flanders	4
1.3. Basisprincipes Smart Flanders	4
1.4. Projectstructuur en aanpak	5
1.5. Wat vragen we van de steden?	5
1.6. Wat mogen de steden verwachten?	6
1.7. Datapiloot parkeren.....	6
1.8. Smart Flanders-team.....	6
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	7
3. Antwoorden van Nils Walravens	8
Gebruikte afkortingen	10

Bijlage: zie [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid hield op 6 juni 2017 een gedachtewisseling over het Smart Flanders-programma met Nils Walravens, senior researcher bij imec-SMIT Vrije Universiteit Brussel. De presentatie van de heer Nils Walravens is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door Nils Walravens

Nils Walravens licht het Smart Flanders-programma toe. Hij zal verduidelijken wat het programma precies vraagt van de steden en wat de steden ervan kunnen verwachten. Smart Flanders is in de eerste plaats gericht op de dertien centrumsteden en de VGC in Brussel.

1.1. Context

Op internationaal niveau werden er heel wat initiatieven rond slimme steden opgestart. In Vlaanderen heeft de publicatie van het boek *Smart Cities* van Pieter Ballon veel losgemaakt. Het idee van de quadruple helix benadrukt het belang van samenwerking tussen vier belangrijke actoren – burgers, bedrijven, overheid en onderzoekers – om innovatie te stimuleren. Op dat domein is er een grote complexiteit. Er zijn verschillende snelheden. Sommige grotere steden evolueren sneller dan andere. Sommige kleinere steden nemen interessante initiatieven. Het project wil de versnippering tegengaan. Men wil vooral werken aan de nodige fundamenten: het ontsluiten van data. Men wil zoveel mogelijk samenwerken en zo de brug maken naar internationale initiatieven. Dat is het idee van de slimmeregioaanpak van Smart Flanders.

1.2. Bottomline Smart Flanders

De verwachtingen omtrent het Internet of Things (sensoren, netwerken, data en toepassingen) blijven hoog gespannen, maar de mogelijke impact en return zijn vandaag vaak nog erg onduidelijk. Smart Flanders vertrekt van de stedelijke uitdagingen die we vandaag al kunnen aanpakken door bestaande gegevens 'slimmer' naast elkaar te leggen en te delen (linked and open). Men gaat op zoek naar de opportuniteiten op basis van deze oefening voor innovatieve, aanvullende of andere manieren om data te gaan capteren, verwerken en ontsluiten.

1.3. Basisprincipes Smart Flanders

Smart Flanders is een ondersteuningsprogramma uitgevoerd door imec en door de Vlaamse Regering gefinancierd voor een periode van drie jaar. Het is een kennis- en interactieplatform. Men streeft naar kennisdeling tussen de onderzoekers, tussen de steden, binnen imec en met het internationaal netwerk dat eraan gekoppeld is.

Het project focust op realtime open data. De term realtime is breed te interpreteren: het gaat over gegevens die met een bepaalde frequentie geüpdatet worden. De data vormen de noodzakelijke basislaag om nieuwe diensten mogelijk te maken.

De samenwerking tussen de actoren van de quadruple helix en de steden, en tussen de steden onderling, wordt sterk benadrukt. Het is een implementatie-gedreven programma. Men wil dus leren door te doen. Men wil nieuwe pilotprojecten opzetten, werken met de data, onderzoeken wat de problemen zijn en hoe men die kan oplossen.

Imec zorgt voor een sterk internationaal netwerk dat werkt aan kennisdeling en standaardisering. Het programma richt zich vooral op de dertien centrumsteden

en de VGC in Brussel, maar het is ook de bedoeling om kleinere steden te betrekken die daarin geïnteresseerd zijn.

1.4. Projectstructuur en aanpak

De stuurgroep is samengesteld uit de dertien centrumsteden en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de twee kabinetten die rechtstreeks bij het project betrokken zijn, het Agentschap Informatie Vlaanderen en het Agentschap Binnenlands Bestuur, het Kenniscentrum Vlaamse Steden en een aantal onderzoekers van imec.

Er zijn momenteel twee werkgroepen. De werkgroep rond het opendatacharter zal samen met de steden een aantal algemene en technische principes voor data-ontsluiting vastleggen. De werkgroep Open and Agile Smart Cities zal op een praktische manier aan de slag gaan rond een aantal piloten, over de verschillende steden heen. Er is ook een klankbordgroep die feedback zal geven op het hele proces. Daarin zullen verschillende koepelorganisaties vertegenwoordigd zijn.

Tegen het einde van het jaar zou er een gedragen charter moeten zijn, dat de algemene en een aantal technische principes duidelijk opsomt, en dat zich uitspreekt over de manier waarop men de doelstellingen wil bereiken. Tegelijkertijd wordt er een aantal standaarden uitgewerkt rond datapublicatie, ook op internationaal vlak.

De projectaanpak is driedelig. Hij bestaat uit de maturitycheck, de realitycheck en de conformitycheck. Het opendatacharter is een onderdeel van de maturitycheck. Voor de dertien centrumsteden wordt er een stand van zaken opgemaakt op het vlak van open data. De projectmedewerkers hebben deze steden bezocht. In een tweede fase zullen de imeconderzoekers ook verkennend onderzoek doen voor het Kenniscentrum Vlaamse Steden. Ze zullen de smartcityuitdagingen bij alle betrokken steden bevragen, eerst in een kwantitatieve survey en dan in een meer kwalitatief onderzoek.

De realitycheck vindt plaats in de piloten. Daar wil men de steden ondersteunen om reallimedatasets te identificeren en te ontsluiten. De steden hebben die data vaak niet in eigen beheer. In het kader van een piloot kan men dan proberen om die data los te krijgen. Het is de bedoeling dat elke stad per jaar minstens een nieuwe reallimedataset opent en dat er elk jaar ook een aantal datapiloten worden opgezet die focussen op de samenwerking. Men zal vertrekken vanuit een gezamenlijke uitdaging van de verschillende steden. Men zal zich dus niet laten leiden door datasets die gemakkelijk te ontsluiten zijn.

De laatste fase is de conformitycheck. Als men beschikt over de data en als de ideeën over nieuwe diensten zich ontwikkelen, ook bij commerciële ontwikkelaars, dan kunnen die op grote schaal getest worden, onder andere in de City of Things-infrastructuur die momenteel door de stad Antwerpen en imec opgezet wordt. Dat leeft ook in andere steden.

1.5. Wat vragen we van de steden?

Smart Flanders vraagt vooral dat de steden zouden participeren binnen de werkgroepen. De steden denken actief mee na over het opendatacharter. Er zijn veel internationale voorbeelden. Het is vooral de bedoeling om te onderzoeken wat er al bestaat en hoe dat kan werken in Vlaanderen. Imec is actief in een aantal internationale standaardiseringsorganen en probeert daar rekening te houden met de bezorgdheden van de steden. Imec participeert bijvoorbeeld in een ETSI-werkgroep rond datapublicatie. Ook voor het verkennend onderzoek rond Smart Cities wordt van de steden een input gevraagd. Smart Cities is nu

een van de thema's van het Kenniscentrum Vlaamse Steden. Men is begonnen met een nulmeting op dat vlak. Dat is een onderdeel van de maturitycheck.

1.6. Wat mogen de steden verwachten?

Smart Flanders wil een aantal praktijken en tools aanreiken voor een kostenefficiënte dataontsluiting voor andere ontwikkelaars. Het programma wil ondersteuning bieden bij het definiëren en opzetten van datapilootprojecten die vertrekken vanuit een concrete stedelijke beleidsuitdaging. Het wil ook het datahergebruik stimuleren met het oog op innovatie. Daarvoor wil het onderzoeken wat de vraag is, en wat er nodig is om hiervoor diensten en applicaties uit te werken. Het wil ook een aanzet maken naar beter intra- en interbestuurlijk datadelen.

Steden moeten nu al bepaalde data doorgeven aan de Vlaamse overheid. Er is ook datadeling met andere overheden en tussen de steden onderling. Die datadeling wil men zoveel mogelijk automatiseren. De vendor lock-in wil men zoveel mogelijk vermijden, zodat steden de gegevens toch ter beschikking kunnen stellen.

Binnen dat kader wil Smart Flanders maximaal aansluiting vinden bij bestaande initiatieven. Het wil verder bouwen op reeds beschikbare oplossingen en technologieën. Het streeft naar een bijkomende laag, waardoor de gegevens in de systemen ook ter beschikking komen van anderen.

De spreker benadrukt dat het nooit gaat over privacygevoelige data. Het gaat over overheidsdata die vaak al beschikbaar zijn als publieke documenten, in pdf- of Excelandocumenten, maar niet in open formaten. Smart Flanders kan via zijn netwerken de steden ondersteunen om de piloten internationaal mee op de kaart te zetten.

1.7. Datapiloot parkeren

Tot slot gaat Nils Walravens in op de datapiloot parkeren. Bij de gesprekken met de steden bleek het thema mobiliteit, en meer specifiek de parkeerproblematiek, voor alle steden belangrijk te zijn. Daarom wordt er onderzocht of het mogelijk is om de realtimebezetting van de parkeergarages als open data te ontsluiten. In de ene stad is dat gemakkelijker dan in de andere. De stad kan niet rechtstreeks beschikken over de gegevens van een parkeergarage die in private handen is. Voor de stad Gent is het vrij snel gelukt om de beschikking te krijgen over die data. Ook de trends zijn zichtbaar, dus of het drukker of kalmer wordt. Smart Flanders wil vooral dat die data in de verschillende Vlaamse steden op dezelfde manier gepubliceerd worden, volgens open webstandaarden. Dan wordt het voor belangrijke spelers zoals Tomtom en Google Maps interessant om die data te integreren in onder meer gps-toestellen en routeplanners. Op deze manier wil men voor tal van uitdagingen een oplossing vinden.

1.8. Smart Flanders-team

Nils Walravens sluit af met een kort overzicht van zijn team. Het gaat om een interdisciplinaire groep van communicatiewetenschappers, ingenieurs en technici. Zo probeert men het proces vanuit verschillende invalshoeken te benaderen. Als communicatiewetenschapper benadert hijzelf de zaak vooral procesmatig. Wat betekent een opendatabeleid voor de interne processen van een stad, wat zijn de mogelijke businessmodellen, hoe kan men nieuwe ideeën en nieuwe applicaties opbouwen op basis van de beschikbare data? Pieter Ballon is de algemeen coördinator, hijzelf is de operationele en inhoudelijke coördinator, Pieter Colpaert is chief technology, Mathias Van Compennolle bekijkt de zaak als bestuurskundige, Davor Meersman bekijkt de internationale component en Jan Waeben volgt de monitoring mee op.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

Peter Wouters vraagt zich af of men de privépartners zal kunnen dwingen om de data door te spelen. Bij de parkeergarages zal dat allicht geen probleem zijn omdat ze belang hebben bij het openstellen van deze informatie. Bij andere partners zal dit misschien moeilijker liggen. Men dreigt ook in conflict te komen met de privacywetgeving. De spreker wil ook weten wat de internationale samenwerking concreet inhoudt. Waar staat men eigenlijk al met dit project? Hoe worden de programma's van de Smart Cities gelinkt aan de andere programma's van Vlaanderen Radicaal Digitaal.

Marnic De Meulemeester weet dat Finland en Estland op het vlak van Smart Cities voorlopers zijn. Hij vindt het goed dat er in Vlaanderen een overkoepelend orgaan bestaat dat de steden bijstaat in dat proces. Het onderzoek is al een eind gevorderd. Het project richt zich in de eerste plaats tot de dertien centrumsteden. Hij denkt dat men daar ook de regiosteden moet bij betrekken, die vaak met dezelfde problematieken te maken krijgen. Hij denkt dat Vlaanderen op dat vlak een inhaalbeweging moet maken.

Michel Doomst vraagt zich af hoe groot de achterstand van de Vlaamse steden is. Hij wil ook meer concrete informatie over de uitrol naar de kleinere steden.

Bert Maertens deelt de bekommernis over de situatie in de kleinere steden. Op dit ogenblik worden de steden al gecontacteerd door nutsmaatschappijen zoals Infrax en Eandis over bepaalde smart toepassingen, ook over parkeren. In hoeverre wil dit project deze publieke spelers betrekken? In welke mate wil het Kenniscentrum Vlaamse Steden de privémarkt proactief gaan betrekken bij het ontwikkelen van bepaalde producten? De overheid hoeft niet alles zelf te doen.

De spreker stelt vast dat men in veel landen in het stadium van de concepten blijft steken. Hij mist vaak de concrete toepassingen, ook in de uiteenzetting van vandaag. Het verzamelen van informatie op de bankkaart of de identiteitskaart is natuurlijk wel een goed idee. Er is een pilootproject rond parkeren, maar zijn er nog andere projecten op komst? Hij erkent dat de gemeenten best kunnen samenwerken en leren van elkaar, maar meent dat er verschillende pilootprojecten nodig zullen zijn om de Vlaamse gemeenten smart te doen denken en handelen.

Mercedes Van Volcem begrijpt dat de steden vooruit willen op dit vlak en dat heel wat semipublieke en private bedrijven daar willen op inspelen. Smart Flanders probeert de evoluties echter tijdelijk on hold te zetten omwille van de nood aan standaardisering. In Estland staat men al heel ver omdat men van nul is kunnen beginnen. Veel Vlaamse steden en gemeenten hebben al in slimme toepassingen geïnvesteerd en dat zal een standaardisering bemoeilijken.

Smart Flanders werkt nu met de centrumsteden rond het parkeerbeleid. Er zijn echter nog andere uitdagingen. Men zou bijvoorbeeld ook de informatie over de files in realtime kunnen communiceren via de routeplanners, vooral bij werken. Voor de steden en gemeenten is het trouwens frustrerend om geen greep te hebben op de werken die op hun grondgebied worden uitgevoerd door nutsmaatschappijen. De gemeenten zouden ook sneller kunnen inspelen op demografische evoluties als ze een beter zicht zouden hebben op de verhuisbewegingen. Het zou ook interessant zijn om realtime-informatie te hebben over zaken als energierenovaties, groenbestand, luchtvervuiling, waterzuivering of inspraak. De centrale vraag is hoe men de realtime-informatie op een uniforme manier kan ontsluiten.

3. Antwoorden van Nils Walravens

Nils Walravens benadrukt dat het Smart Flanders-programma gaat over data-ontsluiting. Het is de bedoeling dat anderen die data gebruiken om inzicht te verwerven. De datacaptatie zit op een ander niveau. City of Things kan bijvoorbeeld een rol spelen bij het realiseren van een fijnmazige meting van de luchtvervuiling voor het hele grondgebied. Het is mogelijk dat er op sommige domeinen vandaag al nuttige data beschikbaar zijn, maar niet in een open formaat. Daarbij denkt hij onder meer aan de data inzake openbaar vervoer. Smart Flanders probeert dergelijke gegevens op een goede manier te ontsluiten zodat ze bruikbaar worden voor anderen.

Momenteel zoekt Smart Flanders, samen met de steden, naar andere mogelijke thema's voor pilots. Verschillende steden willen graag werken rond luchtkwaliteit, maar op dat vlak zit men overal nog in de fase van de datacaptatie. Dat zal wellicht in een latere fase van het programma opgepikt worden. Ook zachtere thema's komen naar boven, zoals kinderopvang, leegstand of de toestand van het openbaar domein. Ook dit kan in een van de volgende piloten aan bod komen.

Het is inderdaad de bedoeling om de markt actief te betrekken. Eerst moet men er echter voor zorgen dat de gegevens herbruikbaar zijn voor de marktspelers. Smart Flanders wil op dat vlak voor matchmaking zorgen. Enerzijds is er de uitdaging die de stad wil aanpakken, anderzijds is er de interesse van de markt om de data te hergebruiken.

Het programma is in eerste instantie gericht op de dertien centrumsteden, maar op de website wil Smart Flanders ook een aantal tools en guidelines voor andere steden ter beschikking stellen. Geïnteresseerde steden mogen ook contact opnemen. Het opendatacharter is een instrument dat daarbij kan helpen. Het staat andere steden vrij om die principes mee te ondertekenen. Smart Flanders is ook aanwezig op initiatieven zoals de trefdag van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten om het programma toe te lichten.

De spreker denkt dat men in Vlaanderen niet te bescheiden mag zijn rond dit project. Er zijn heel wat initiatieven genomen. Nu probeert men aan gedragen standaarden te werken, wat het voor de bedrijven gemakkelijker zal maken om met die gegevens aan de slag te gaan. Dat betekent niet dat de evolutie wordt stopgezet. Het is goed dat er momenteel een strategische coördinator is voor Smart Cities en dat verschillende steden een opendatamanager krijgen die een aanspreekpunt kan zijn. Zo kan men snel vooruitgang boeken.

Het totale project van Smart Cities is uiteraard ruimer dan het ontsluiten van de data. Dan gaat het bijvoorbeeld over geschikte sensoren. Het gaat over de reacties van mensen, onder meer op het privacyvraagstuk. Het interdisciplinaire PETS-team binnen imec doet voor elk thema een privacyimpactassessment. Al die dingen worden meegenomen in de City of Things. Smart Flanders probeert vooral de data te verzamelen en bruikbaar te maken voor andere actoren.

De internationale link wordt versterkt via het OASC-netwerk waarin meer dan honderd steden zich ertoe verbinden reallimedata te ontsluiten. Vier van de steden in Smart Flanders zijn reeds lid van dit netwerk (Antwerpen, Brussel, Gent en Leuven) en anderen zijn welkom om toe te treden. Het netwerk geeft toegang tot Europese projecten en inzichten uit andere steden omtrent open data en slimme stedelijkheid.

Mercedes VAN VOLCEM,
voorzitter

Peter WOUTERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ETS	Europees Telecommunicatie- en Standaardisatie Instituut
gps	global positioning system
imec	Interuniversitair Micro-elektronicacentrum
OASC	Open and Agile Smart Cities
PETS	Private Ethics Trust and Security
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie (van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)